

Ім'я користувача:
приховано налаштуваннями конфіденційності

ID перевірки:
1005450218

Дата перевірки:
14.12.2020 11:37:16 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
05.10.2021 13:07:54 EEST

ID користувача:
100005056

Назва документа: Шпак Катерина

Кількість сторінок: 36 Кількість слів: 8229 Кількість символів: 65951 Розмір файлу: 88.25 KB ID файлу: 1005740612

42.7% Схожість

Найбільша схожість: 16.3% з Інтернет-джерелом (<https://studfile.net/preview/5438283/page:10>)

42.7% Джерела з Інтернету

452

Сторінка 38

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

4

ВСТУП

Закарпаття - одна з наймолодших областей України, наділена унікальними за своїм географічним розташуванням та природно-кліматичними умовами, геополітичним положенням. Вона межує з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Сюди зійшлися не лише кордони чотирьох європейських країн, але й залишили спадок багатовікова історія європейської та східноєвропейської цивілізацій, адже історичне Закарпаття розвивалося під юрисдикцією майже десятка державних утворень.

В теперішній час в економіці області чільне місце займають такі види господарської діяльності, як заготівля та переробка деревини, харчова, легка, переробна та видобувна промисловість, машинобудування, санаторно-курортне обслуговування та туризм, сільськогосподарське виробництво.

У всі часи економіка Закарпаття була слаборозвинута, тому завжди була проблема зайнятості його працелюбне населення було змушене від'їзжати на заробітки в ближнє і дальнє зарубіжжя, а Радянську добу - в інші регіони Радянського Союзу. Ця проблема є гострою і в теперішній час. Тому важливим є завдання сьогодення шукати шляхи розв'язання проблем використання економічно активного населення краю (трудових ресурсів), зниження рівня безробіття. Для цього, насамперед, необхідно створювати умови для забезпечення сталого економічного зростання, підтримки та розвитку пріоритетних сфер економіки, малого підприємництва, раціонального використання наявних в регіоні унікальних природних ресурсів, їх використання для виробництва на власних ресурсах конкурентоспроможної продукції, особливо в лісопереробній та видобувній галузях.

Теоретичні знання про трудові ресурси певного регіону в сучасних умовах важливі для розробки відповідної економічної та соціальної політики як на регіональному так і на державному рівнях. За попередні роки рівень зайнятості трудових ресурсів Закарпатської області виглядав цілком задовільним. Проте з кінця листопада минулого року вплив світової фінансово-економічної кризи став відчутним і на зайнятості економічно-активного населення Закарпаття та

особливо його Ужгородського району, який є західними воротами України у міжнародній та транскордонній співпраці.

Актуальність теми даної роботи пов'язана із вищенаведеним.

Об'єктом роботи є трудові ресурси Ужгородського району Закарпатської області.

Предметом роботи є характеристика стану, особливостей, проблем зайнятості трудових ресурсів та шляхи їх вирішення в Закарпатській області на прикладі їх дослідження в Ужгородському районі.

Метою роботи є з'ясування основних проблем та напрацювання пропозицій покращення зайнятості трудових ресурсів Ужгородського району Закарпатської області

Завданнями роботи є:

- дослідити теоретичні основи аналізу трудових ресурсів;
- проаналізувати демографічну ситуацію та зайнятість населення в Закарпатській області;
- проаналізувати стан зайнятості трудових ресурсів Ужгородського району;
- з'ясувати основні проблеми безробіття населення Ужгородського району;
- проаналізувати можливі напрямки зниження рівня безробіття в Ужгородському районі;

Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку літературних джерел.

У магістерській роботі застосовані такі методи дослідження: системного аналізу і синтезу, описово-порівняльного аналізу, статистичний, картографічний, математичний.

РОЗДІЛ 2.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика демографічної ситуації в Закарпатській області

Закарпаття посідає 17-те місце серед регіонів України за чисельністю населення. На 1 жовтня 2020 р. в області проживало 1251697 осіб (див. рис.2.1). У загальній чисельності населення України на область припадає 2,76 %. Переважна більшість жителів області - 62,9 % проживає в сільській місцевості. Чисельність населення одного села на Закарпатті в середньому становить 1,4 тисячі осіб (середній показник в Україні - 0,7 тис.). Найбільшим за чисельністю населення Хустський район, на території якого проживає 13,7 % мешканців краю.[11]. Найменший – Рахівський район, чисельність якого становить 2,1% загальнообласної. П'ята частина населення проживає в 192 населених пунктах області, які мають статус гірських.[11].

Значне збільшення чисельності населення області спостерігалось у 1950-60 роках, коли природний приріст населення становив у середньому 13,6 тис. осіб. Упродовж наступних років збільшення продовжувалося, проте вже простежувалася тенденція до зменшення загального приросту. У 1995 році на Закарпатті вперше зафіксовано зменшення чисельності населення, яке за 7 років становило 30,4 тис. осіб. Скорочення чисельності населення відбулося за рахунок міських жителів - на 47,1 тис., в той час як у сільській місцевості чисельність населення за цей період збільшилася на 16,7 тис. осіб. Це відбувалося внаслідок переведення частини селищ міського типу до категорії гірських сільських населених пунктів. За інформацією прес-служби Міністерства юстиції України у 2008 році народжуваність в області вперше перевищила смертність. [14].

За період 1959-2000 роки чисельність населення Закарпаття зросла у 1,4 рази. Найбільший приріст людності мали Ужгородський, Тячівський, Мукачівський, Хустський і Виноградівський райони. Населення кожного з них перевищує 100 тисяч чоловік. Найменший приріст - у гірському Великоберезнянському районі та рівнинному Берегівському районі.

У краї на сьогодні 712 тисяч працездатних людей, 416.236 тисяч чоловік мають роботу в області, 80 тисяч потенційних заробітчан, 573 тисячі непрацездатних, 17 тисяч безробітних. Окрім того, 240 тисяч пенсіонерів, 36 тисяч багатодітних, 44 тисяч людей з фізичними вадами, 40 тисяч перестарілих та одиноких. [11].

Після процесу децентралізації в Закарпатській області з 13 районів залишилися тільки 6 з таким складом:

1) Берегівський район (з адміністративним центром у місті Берегове) у складі територій Батівської селищної, Берегівської міської, Великоберезької сільської, Великобийганської сільської, Вилоцької селищної, Виноградівської міської, Кам'янської сільської, Королівської селищної, Косоньської сільської, Пийтерфолвівської сільської територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

2) Мукачівський район (з адміністративним центром у місті Мукачево) у складі територій Великолучківської сільської, Верхньокоропецької сільської, Воловецької селищної, Горондівської сільської, Жденівської селищної, Івановецької сільської, Кольчинської селищної, Мукачівської міської, Неліпинської сільської, Нижньоворітської сільської, Полянської сільської, Свалявської міської, Чинадіївської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

3) Рахівський район (з адміністративним центром у місті Рахів) у складі територій Богданської сільської, Великобичківської селищної, Рахівської міської, Ясінянської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

4) Тячівський район (з адміністративним центром у місті Тячів) у складі територій Бедевлянської сільської, Буштинської селищної, Вільховецької сільської, Дубівської селищної, Нересницької сільської, Солотвинської селищної, Тересвянської селищної, Тячівської міської, Углянської сільської, Усть-Чорнянської селищної територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

5) Ужгородський район (з адміністративним центром у місті Ужгород) у складі територій Баранинської сільської, Великоберезнянської селищної, Великодобронської сільської, Дубриницько-Малоберезнянської сільської, Костринської сільської, Оноківської сільської, Перечинської міської, Середнянської селищної, Ставненської сільської, Сюртівської сільської, Тур'є-Реметівської сільської, Ужгородської міської, Холмківської сільської, Чопської міської територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

6) Хустський район (з адміністративним центром у місті Хуст) у складі територій Білківської сільської, Вишківської селищної, Горінківської сільської, Довжанської сільської, Драгівської сільської, Зарічанської сільської, Іршавської міської, Керецьківської сільської, Колочавської сільської, Міжгірської селищної, Пилипецької сільської, Синевирської сільської, Хустської міської територіальних громад, затверджених Кабінетом Міністрів України;

Загалом на території закарпатського регіону проживають представники близько 85 різних національностей:

1. Українці - 1976.479: більшість території Закарпаття. Закарпатські українці поділяються на 4 специфічні етнографічні групи: Бойки - Воловецький, **Міжгірський** райони, Лемки - Великоберезнянський район, Гуцули - **Рахівський** район, Долиняни - низинні та передгірські райони.
2. Угорці - 151.516: Берегівський, Виноградівський, Ужгородський, Хустський райони.
3. Румуни - 32.152: с. Солотвино
4. Росіяни - 30.993: Ужгород, Мукачево, Свалява, Чоп
5. Роми - 14.004: Ужгород, Берегове, Свалява, Королево, Мукачево, Вилок.
6. Словаки - 5.695: Ужгородський, Свалявський та Перечинський райони.
7. Німці - 3.582: Павшино, Паланок, Синяк, Усть-Чорна, **Тячів**, Німецька Мокра.
8. Білоруси - 1.540: Ужгород, Мукачево.
9. Євреї - 565: Ужгород, Мукачево, Хуст.
10. Поляки - 518: Ужгород

Молдовани – 516, Ліви – 22, Вірмени – 490, Чехи – 320, Болгари – 279, Татари – 252, Азербайджанці – 231, Грузини – 190, Литовці – 136, Латиші – 132, Не вказали – 286 осіб.[8].

Окрім, специфічного поділу за національними ознаками, не менш яскраво населення Закарпаття представлено представниками різноманітних релігійних конфесій, напрямів, течій, яких тут зареєстровано понад тридцять, а саме 1377 громад, 39 монастирів, 6 місіонерських товариств, 9 релігійних братств, 15 релігійних центрів, 4 духовних навчальних закладів, понад 700 недільних шкіл, до того ж віруючих обслуговують 1400 священнослужителів у 1300 храмах та молитовних будинках: Українська православна церква (Московський патріархат), Українська православна церква (Київський патріархат), Українська автокефальна православна церква, Греко-католицька церква Закарпаття, Римокатолицька церква Закарпаття, Закарпатська реформатська церква, Церква адвентистів сьомого дня, Церква християн сьомого суботнього дня, Церква адвентистів-реформістів, Церква євангельських християн-баптистів, Союз вільних церков християн віри євангельської України, Методистська церква, Союз християн віри євангельської України (п'ятидесятники), Союз євангельських християн (суботники), Свідки Єгови, Ново апостольська церква, Церква "Живого Бога", Церква "Живої Віри", Церква "Зібрання Нового Заповіту", Церква Ісуса Христа останніх днів (мормони), Іудаїзм, Буддисти, Мусульмани.[8].

2.2. Сучасна демографічна ситуація в Ужгородському районі

Демографічна ситуація - це прояв особливостей відтворення населення по основних його процесах в конкретному часі і місці (регіоні, країні). У сучасній Україні демографічна ситуація відрізняється великою гостротою і напруженістю. Вона визначається структурою населення і характером його руху, видами, типами і режимом відтворення, рівнем народжуваності і смертності, кількістю шлюбів та розлучень. У основі всіх цих процесів лежить соціально-економічне положення в країні.

Нерівномірність в розвитку суспільства, природно-екологічні і соціальнополітичні потрясіння, війни, репресії, якими багата українська історія XX ст., і супутні їм різкі погіршення рівня життя відчутно позначаються на режимі відтворення населення, ведуть до падіння народжуваності, зростання смертності. До подібних наслідків приводять і умови політичної і економічної нестабільності, які викликані останніми роками хиткою системою управління, з важко керованим процесом встановлення цивілізованих норм правової держави і ринкових відносин.

Після адміністративної реформи в склад Ужгородського району увійшли колишні райони: Великоберезнянський, Перечинський, Ужгородський (див. рис.2.2)

Становлення ринкових відносин приводить до природного переміщення зайнятості з виробничої сфери в сферу обслуговування. Проте, щоб рівень виробництва забезпечував потреби економіки і населення, необхідна висока продуктивність праці, а цим вітчизняна промисловість не відзначається. Зниження питомої ваги промисловості в структурі зайнятості населення повинне супроводжуватися зростанням економічної ефективності промислового виробництва на основі досягнень науково-технічного прогресу, наукової організації праці і виробництва, чого насправді в промисловості не відбувається. Ці вимоги в рівній мірі відносяться і до будівництва, і до інших галузей економіки.

Сучасна демографічна ситуація характеризується збереженням тенденції скорочення чисельності населення Ужгородського району, його економічно активної частини і питомої ваги зайнятості населення (див.рис. 2.3)

Упродовж 2019р. спостерігалось загальне збільшення населення у кількості 325 осіб. Зменшення чисельності населення району відбулося за рахунок природного та міграційного скорочення у 2016 та 2017 роках на 796 осіб та 123 осіб відповідно. У 2017 році спостерігається найменше значення кількості населення в 252807 осіб.

З 2017 по 2019 роки спостерігається збільшення чисельності населення за рахунок збільшення кількості народжених осіб.

В жовтні 2020 року порівняно з 2019 роком спостерігається зменшення кількості населення, причиною цього постає постійне зменшення природного приросту населення.

Зміни природного приросту Ужгородського району відображено на рис.2.4.

За наявними адміністративними даними щодо зміни кількості населення в період з 2015 по 2020 роки спостерігається постійне зменшення кількості народжених, але кількість померлого населення в період до 2019 року поступово збільшується. Процес постійного зменшення природного приросту негативно впливає на демографічну ситуацію в районі.

Зміни чисельності населення Ужгородського району є результатом впливу двох чинників: природного приросту населення та сальдо міграції(див. рис.2.5). Зменшення населення за останні 5 років пояснюється насамперед природними чинниками. Впродовж усіх останніх років народжуваність була нижче смертності, що спричинило від'ємний приріст населення.

Проаналізувавши динаміку міграційного руху району можна сказати, що в період з 2017 року кількість прибулого населення переважає над кількістю тих, що виїхали. Це є позитивним фактором для кількості населення району.

2.3 Територіальна організація господарського комплексу

Сьогодні Ужгородський район може бути кваліфікована як аграрно-індустріальний регіон, провідну роль у виробничій сфері якого займає сільське господарство та промисловість. Питома вага аграрного сектору району складала у 2018 р. 2,2% від обсягу валової продукції сільського господарства країни. За даним показником область сьогодні стабільно займає 26 місце серед інших регіонів.

У структурі сільськогосподарського виробництва тваринництво складає 52,2%, рослинництво – 47,8%. У територіальному поділі праці сільське господарство району представлене продуктами рослинництва: виробництвом

картоплі, овочів, ягід, винограду, тютюну тощо. Серед продукції тваринництва область виділяється як виробник м'яса, насамперед свинини та яловичини, молока, яєць та вовни. Розвинуто бджільництво.[24].

Разом із тим слід констатувати певний рівень розвитку промисловості регіону. У 2018 році на його долю припадало 0,7% обсягу промислового виробництва області.

В промисловості зайнято понад 12,1% працюючих у господарстві району (у тому числі 22,7% найманих працівників) та 25,1% виробленої в області валової доданої вартості. Пріоритетність промисловості зумовлена сприятливими природними, транспортними та економічними умовами для виробництва промислової продукції – легкових автомобілів, кабельної та електронної продукції; швейних і трикотажних виробів, вовняних тканин, взуття; деревини та виробів з неї (пиломатеріалів, фанери, меблів); будівельних матеріалів, продукції харчової промисловості (м'яса, вовни, плодоовочевих консервів, вина, фруктових соків) та ін.

Важливими чинниками розвитку промисловості є також наявність кваліфікованих трудових ресурсів та підвищений попит на цю продукцію.

Порівняно з Україною структура господарства Закарпатської області відзначається такими рисами:

1. Напрямок розвитку господарства Закарпатської області в останній час поступово стає переважно невиробничим. Співвідношення обсягів валовій доданій вартості, виробленої у виробничій (сільське, лісове господарство, промисловість, будівництво, транспорт та зв'язок) та невиробничій сферах становить (55,2% та 44,8%), а в цілому по країні воно відповідно складає 57,7% та 42,3%. Ця риса господарства, а саме значна частка в структурі економіки області таких видів економічної діяльності, що представляють третинний та четвертинний сектори, в цілому засвідчує поступовий рух регіону у напрямку формування постіндустріального суспільства. Важливо зазначити, що ця риса характерна не тільки для Закарпатської області, а й для ряду інших регіонів України.

2. Істотними є відміни частки основних галузей виробництва у господарстві Закарпатської області та України, що свідчить про певну „нестандартність” їх виробничої структури, насамперед за рахунок відносного зростання питомої ваги сільського господарства (3%). Частка промисловості у структурі валової доданої вартості економіки Закарпатської області складає лише 25% (в Україні 30,9%), а у структурі виробничої сфери – 62%. Найменшу питому вагу у частці області має Будівництво, яке займає тільки 1 %. Одночасно дещо меншою, порівняно з Україною, є питома вага транспорту та зв'язку, яка складає 8 %, в той час як у середньому для країни цей показник дорівнює 12,2%.(див. рис.2.5)

3. Високими, порівняно з Україною, є темпи зростання в останні роки частки невиробничої сфери у структурі економіки Закарпатської області: за 2020 р. вона зросла по області до 62 %, а по країні – з 35,4% до 42,3%. Насамперед це стосується зростання частки валової доданої вартості у сфері операцій з нерухомістю, фінансової діяльності, а також освіти, охорони здоров'я, надання послуг.

4. Аналіз структури господарства за показником чисельності зайнятих (найманих працівників) в цілому підтверджує виявлені особливості та тенденції її розвитку. У вторинному та третинному секторах працює найбільша частка економічно активного населення.

5. Дуже значними є відміни рівня розвитку господарства у розрізі окремих регіонів області, що зумовлено територіальною диференціацією природних та соціально-економічних умов та чинників господарської діяльності. Найбільшими коливаннями відзначається частка зайнятих у сільському господарстві, у обробній промисловості, у транспорті та зв'язку. Розмах коливань між регіонами–лідерами і регіонами–аутсайдерами за обсягами промислової продукції складає 195 разів, за валовою продукцією сільського господарства - 5,5 разів, за вартістю основних засобів - 117 разів, за роздрібним товарообігом - 67 рази. [25].

Необхідність та актуальність проблеми структурної перебудови економіки регіону обумовлені дією багатьох важливих чинників. Серед них такі:

- потреба глибоких структурних перетворень у господарстві у відповідності до потреб суверенної української держави;
- наслідки надмірної мілітаризації господарського комплексу України та її регіонів з величезною розтягнутістю господарських зв'язків. Розрив багатьох попередніх зв'язків з кооперації підприємств ВПК Закарпатської області, і одночасна поява нових, обумовили значну трансформацію структури господарства регіону і, насамперед, промисловості;
- жорстка міжнародна конкуренція на світових ринках товарів та послуг (особливо в умовах вступу України до СОТ), що стимулює необхідність структурних перетворень економіки регіону;
- видова обмеженість природно-ресурсного потенціалу області, де дійсно структуро формуючими є тільки потужні природно-рекреаційні, водні та лісові ресурси. В цілому це не створює сприятливі умови для розвитку і диверсифікації структури господарства регіону;
- незначний техногенний вплив на природне середовище. Екологічна ситуація в регіоні є досить сприятливою. Найбільший рівень викидів шкідливих речовин стаціонарними джерелами забруднення повітря спостерігається у містах Ужгороді та Мукачеві, а також у Ужгородському, Тячівському районах;
- сприятливе транспортно-географічне положення Закарпатської області, що активізує розвиток транспортного комплексу регіону. Транспорт є одним з найбільш розвинутих видів економічної діяльності, роль якого у структурі господарства постійно зростає;
- зростання цін на енергоносії, що вимагає виваженої економічної політики до розвитку енергоємних виробництв та стимулювання енергозбереження у основних споживачів енергетичних ресурсів та палива – у металургії, машинобудуванні, а також у харчовій, легкій та деревообробній промисловості, сільському господарстві, житлово-комунальному секторі та на транспорті;

- не дуже високий науково-технологічний потенціал Закарпатської області, що гальмує формування сучасної структури господарства на основі розвитку інноваційно ємних виробництв;
- нестабільність інвестиційної діяльності та її значні територіальні відміни в області, що, на фоні незадовільного в цілому інвестиційного клімату в Україні, загострює проблему фінансово-інвестиційного забезпечення структурно-технологічних змін у провідних галузях господарства регіону;
- державна регіональна соціально-економічна політика, яка в останні роки спрямована на впровадження сучасних механізмів стимулювання регіонального розвитку, зокрема шляхом підвищення фінансової та економічної самостійності регіонів.

Саме ці чинники обумовлюють сучасну спеціалізацію господарства області й розвиток його виробничого потенціалу і одночасно існування численних соціально-економічних проблем. Загальними проблемами господарства Закарпатської області є:

- невисока ефективність виробництва, в основі якої лежить технічна застарілість та значний рівень зношеності більшості основних засобів. Це зумовлює низьку продуктивність праці та не конкурентоспроможність на світовому та вітчизняному ринках багатьох видів продукції регіону;
- відсталість його структури, зокрема домінування (за кількістю підприємств та чисельністю зайнятих) галузей з орієнтацією на сировину, а також незначна, у тому числі через не дуже високий науково-технічний потенціал області, частка інноваційних виробництв;
- недостатній розвиток перспективних (враховуючи існуючий в області потенціал та світові тенденції) невиробничих видів економічної діяльності: курортно-рекреаційного господарства, фінансової сфери, ринкової інфраструктури та інших.

2.4. Аналіз безробіття і його причини

Існує думка, що безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором дисциплінованості і активності працюючого населення, а з

іншого – великим суспільним лихом, бо соціально – економічні втрати від нього є настільки значними, що усі країни докладають багато зусиль до подолання безробіття, його мінімізації, але жодній не вдалося ліквідувати його повністю. Виникає питання, якою є сутність цього явища.

Безробіттям слід рахувати ситуацію в суспільстві, за якої частина активних працездатних громадян не може знайти роботу, яку вони здатні виконувати.

Безробітним вважається особа яка немає прибутку або шукає роботу та готовий до неї приступити в найкоротший термін. Служба зайнятості пропонує різні варіанти пошуку роботи за певним видом діяльності.

Взагалі за стандартами МОП ті, хто бажає отримати статус безробітного, мають відповідати таким критеріям:

- Повинні зареєструватись у державній службі зайнятості;
- Повинні активно шукати роботу;
- Періоду безробіття має передувати період роботи;
- Безробіття не повинне починатися добровільно;
- Безробітний не може відмовлятися від пропозицій „відповідної” роботи;
- Період отримання допомоги по безробіттю може тривати певну кількість місяців, після чого розмір допомоги або скорочується, або виплата припиняється зовсім;
- Безробітний не може мати інших джерел доходу.

Причинами безробіття є економічні, соціальні та демографічні чинники. До економічних чинників належать: негативні зміни в економіці країни, інфляція, науково- технологічний прогрес, кваліфікація працівників, сезонні зміни в роботі.

Соціальними чинниками є такі: необ'єктивне трудове законодавство, низький рівень освіти та професійної підготовки, неправдива інформація про кількість вільних робочих місць.

Демографічними чинниками є такі: негативні зміни в чисельності населення та статеві-віковій структурі.

В економічній теорії існує кілька напрямків, які намагаються визначити головні причини безробіття.

Існує чотири теорії, які пояснюють виникнення безробіття [1].

1. Безробіття виникає через дуже високу заробітну плату У цих умовах підприємці не можуть брати на роботу всіх охочих, оскільки витрати на заробітну плату збільшуються, відповідно виникає безробіття (тобто надлишок працездатних). Причиною появи безробіття класики вважали в завищеній зарплаті, і рекомендації вони давали відповідного змісту: безробіття можна подолати, якщо понизити заробітну плату.

2. Безробіття виникає через недостатній попит на товари і послуги (Дж. М. Кейнс та представники Стокгольмської школи). Для того, щоб подолати невідповідність між пропозицією і попитом, яке загрожує скороченням виробництва і появою безробіття, необхідно державні заходи, направлені на стимулювання попиту (збільшення державної допомоги малозабезпеченим, зниження податків тощо).

3. Безробіття виникає із-за нездатності швидко реагувати на зміни попиту на товари. Прихильники пропонують вивчати ринок праці і постійно інформувати населення про його стан і тенденції, створювати гнучку систему освіти, організовувати мережу закладів по перекваліфікації трудящі (державна допомога, податкові пільги тощо).

4. Безробіття виникає у зв'язку з тим, що в процесі накопичення капіталу все менша його частина прямує в засоби виробництва, і відповідно зменшується попит на робочу силу. Подолати безробіття можна тільки позбавившись від капіталістичних відносин.

Спеціальна література з економіки праці виявляє дві форми безробіття – абсолютне і відносне.

До абсолютного відносять структурне, фрикційне і циклічне, а останні форми, яким буде дана характеристика нижче, належать до відносного.

У класичній теорії існує поняття „класичного безробіття”, яке є наслідком занадто високої ставки заробітної плати щодо тієї, яка

врівноважувала б попит на робочу силу та її пропозицію і зафіксована, наприклад, профспілками. Висока ставка заробітної плати примушує роботодавців скорочувати попит, а власників робочої сили пропонувати її в кількості, яка перевищує потребу.

Розрізняють також безробіття фрикційне, структурне та циклічне.

Фрикційне виникає тоді, коли частина людей добровільно змінює місце роботи, частина шукає нову роботу після звільнення, частина тимчасово втратила сезонну роботу, а частина, особливо молодь, уперше шукає роботу. Коли всі ці люди знайдуть роботу або повернуться на стару після тимчасового звільнення, інші «шукачі» роботи й тимчасово звільнені працівники замінять їх у загальному фонді безробітних.

Отже, термін «фрикційне безробіття» застосовується до тієї категорії людей, які шукають роботу чи сподіваються її знайти в недалекому майбутньому. Визначення «фрикційне» точно відбиває суть явища: ринок праці функціонує неефективно і не приводить у відповідність кількість робітників і робочих місць.

Фрикційне безробіття вважається неминучим і певною мірою бажаним, тому що частина працівників, тимчасово втративши роботу, переходить з низькооплачуваної, малопродуктивної роботи на вище оплачувану і більш продуктивну. Це означає вищі доходи для працівників і більш раціональний розподіл трудових ресурсів, а отже, і більш реальний обсяг національного продукту.

Структурне безробіття є продовженням фрикційного. Воно виникає тоді, коли в результаті науково-технічного прогресу відбуваються важливі зміни в техніці, технології та організації виробництва, а отже, й у структурі попиту на робочу силу. Внаслідок цих змін попит на деякі професії зменшується або взагалі зникає, а на інші професії, яких раніше не було, зростає. Іншими словами, структура робочих місць і професійна структура працівників не збігаються. Виникає категорія працівників, у яких навички та практичний досвід застаріли й нікому не потрібні, а отже, їх неможливо продати. Саме цим

структурне безробіття відрізняється від фрикційного, яри якому безробітні мають навички, які вони можуть продати. «Структурні» ж безробітні не можуть знайти роботу без відповідної перепідготовки, додаткового навчання і навіть зміни місця проживання.

В Україні можна виокремити також «конверсійне» безробіття як різновид структурного. Таке безробіття пов'язане з перепрофілюванням оборонних підприємств з випуску військової продукції на цивільну та скороченням армії. Воно триватиме доти, поки держава не зможе забезпечити на належному рівні колишніх військових та їхні сім'ї робочими місцями, житлом, організує систему перепідготовки.

Рівень фрикційного і структурного безробіття, за визначенням більшості економістів, складає природний рівень безробіття.

Циклічне безробіття зумовлене спадами виробництва, коли сукупний попит на товари і послуги зменшується, виробництво згортається, похідний від сукупного попит на працю різко скорочується, а пропозиція праці значно збільшується в результаті падіння рівня життя населення. В таких умовах швидко зростає безробіття, зумовлене кількісною нестачею робочих місць для всіх, бажаючих працювати.

Сезонне безробіття викликане тимчасовим характером виконання тих чи інших робіт, функціонування підприємств та галузей. Передусім це сільськогосподарські роботи, рибальство, будівництво, цукрове виробництво та ін. На цих роботах інтенсивне навантаження в "сезон" змінюється простоями в інший час.

Добровільне безробіття виникає тоді, коли працівник звільняється за власним бажанням, оскільки він незадоволений рівнем оплати праці, умовами роботи, через психологічний клімат у колективі або з інших причин у супереч бажанню адміністрації.

Недобровільне безробіття виникає за умов жорстокості заробітної плати. Воно виникає тому, що ставка заробітної плати, зупинившись у точці В, є привабливою для великої групи робочої сили, яка хотіла б працювати при

такому її рівні, але не може приступити до роботи через відсутність робочих місць.

Вимушене безробіття виникає тоді, коли працівник не бажає звільнитися, а адміністрація фірми скорочує персонал. Отже, лише частина безробітних може претендувати на робочі місця, а інші виявляються вимушено безробітними через перевищення пропозиції праці над попитом на неї.

Приховане безробіття пов'язане з так званою неповною зайнятістю. Основна причина цього явища - спад виробництва і неадекватне йому скорочення зайнятості. Кількісно приховане безробіття означає чисельність працівників, які стали непотрібними у зв'язку із спадом виробництва або структурними змінами в ньому, але продовжують формально вважатися зайнятими, і які або при покращанні економічної кон'юнктури будуть (готові) працювати ефективно, або повинні бути звільнені. Економічна можливість значного поширення прихованого безробіття спричинена неконтрольованим падінням реальної заробітної плати працівників.

Приховане безробіття існує в таких формах:

- надлишкова чисельність працівників, які одержують повну заробітну плату.
- утримання на підприємстві осіб, що працюють на умовах не повного робочого часу, отримують відповідну неповну зарплату, бажають працювати повний час, але з причини скорочення виробництв не мають такої можливості.
- оформлення певній частині працівників відпусток без збереження або з частковим збереженням заробітної плати.
- наявність цілоденних і внутрішньо змінних простоїв з організаційно-технічних причин.

Різновидом прихованого безробіття є **часткове безробіття**, що виникає в результаті зменшення попиту на продукцію підприємства і відповідне скорочення виробництва. Якщо при такому скороченні роботодавець намагається зберегти трудовий колектив, сподіваючись на покращання економічної кон'юнктури в майбутньому, він скорочує тривалість робочого дня

(тижня) для всіх працюючих, не звільняючи персонал. Такі рішення вважаються соціально справедливими і економічно доцільними, однак це призводить до виникнення часткового безробіття. Проблеми такого безробіття полягають передусім в тому, що, як правило, неповна робота не дає працівникам достатньо коштів для життя її утримання сім'ї, в результаті чого вони активно шукають іншу роботу або підробітки, збільшуючи пропозицію на ринку праці. Вирішити цю проблему можна, якщо офіційно визнати часткове безробіття, і, відповідно, виплачувати частковим безробітним допомогу в зв'язку із втратою частини заробітку. Виплата такої допомоги передбачена Законом України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”.

Безробіття спричиняє за собою серйозні економічні і соціальні витрати. Один з головних негативних наслідків безробіття - неробочий стан працездатних громадян і, відповідно, невипущена продукція. Якщо економіка не в змозі задовольнити потреби в робочих місцях для всіх, хто хоче і може працювати, хто шукає роботу і готовий приступити до неї, то втрачається потенційна можливість виробництва товарів і послуг.

Отже, безробіття заважає суспільству розвиватися і рухатися вперед з урахуванням своїх потенційних можливостей. Зрештою це розглядається як зниження темпів економічного зростання, відставання об'ємів збільшення валового національного продукту.

Внаслідок безробіття відбувається знецінення, невикористання накопиченого науково-освітнього потенціалу суспільства, погіршується якість життя безробітних і членів їх сімей, зменшується частка економічно активного населення в результаті негативних змін в рівні народжуваності, підвищення рівня смертності, зниження середньої тривалості життя, посилення відтоку кваліфікованих кадрів за рубіж.

Окрім чисто економічних витрат, не можна скидати з рахунків і значні соціальні і моральні наслідки безробіття, її негативний вплив на суспільні цінності і життєві інтереси громадян: наростає соціальна напруженість, погіршується морально-психологічний стан безробітних, зростають

злочинність, невпевненість в майбутньому. Безробіття, яким би рівнем вона не вимірювалася, це завжди трагедія для тих, хто не має роботи і не може отримати законне джерело існування. Більш того, її наслідки виходять далеко за рамки матеріального достатку.

Тривала бездіяльність веде до втрати кваліфікації, що остаточно вбиває надію знайти роботу за фахом. Втрата джерела існування і жалюгідне існування приводять до занепаду моральних засад, втрати самоповаги, розпаду сім'ї тощо. Саме тому держава не повинно покладатися на саморегульовану роль ринку в питаннях зайнятості, а активно втручатися в цей процес. В зв'язку з цим однією з важливих функцій держави є регулювання зайнятості, усунення негативних наслідків безробіття.

Утім, безробіття несе суспільству не лише економічні, а й соціальні та психологічні збитки. Вимушена тривала бездіяльність людини призводить до злиднів, психічного стресу, підризу здоров'я, втрати самоповаги, моральної деградації особистості, розпаду сімей, зростання злочинності та самогубств. Тривале масове безробіття, як учить історія, несе загрозу і демократії. Тому, зважаючи на всі негативні наслідки безробіття, держава своєю політикою зобов'язана "амортизувати" їх, надаючи людям яку тільки можливо допомогу у пошуках нової роботи, а працівники, зі свого боку, повинні бути готові до професійної та трудової мобільності заради отримання роботи і заробітку.

Рівень безробіття в Ужгородському районі є нестабільним, найбільшого значення він досягав у 2020 році. (див. рис. 2.6).

Кількість зареєстрованих безробітних на кінець жовтня 2020р. становила 5392 осіб. Причиною різкого збільшення кількості безробітного населення стала світова пандемія COVID-19. Допомогу по безробіттю отримували 58,9% осіб, які мали статус безробітного на кінець місяця[13]. Із загальної кількості безробітних 64,5% складали жінки.

Кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості, у січні 2019р. порівняно з

груднем 2018 р. збільшилась на 507 або на 43,6% і на кінець місяця становила 1671. Порівняно з січнем 2018 р. даний показник збільшився на 22,8%.

На кінець січня 2019 р. за професійними групами найбільший попит на робочу силу спостерігався на кваліфікованих робітників з інструментом (32,6% від загальної кількості заявлених вакансій), працівників сфери торгівлі та послуг (15,8%), робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (13,6%), а найменший – на законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) (3,3%) та кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (0,7%).

Навантаження зареєстрованих безробітних на вільне робоче місце (вакантну посаду) зменшилося порівняно з груднем 2018 р. на чверть і на кінець січня 2019р. становило 3 особи. Середньооблікова кількість безробітних, які отримували допомогу по безробіттю у січні 2019 р., становила 2352 осіб. Середній розмір допомоги по безробіттю становив 2615 грн, що складає 62,7% законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати (з 1 січня 2020р. – 4273 грн). [13].

РОЗДІЛ 3.

РИНОК ПРАЦІ В УЖГОРОДСЬКОМУ РАЙОНІ

3.1. Форми зайнятості трудових ресурсів

Зайнятістю населення вважається соціально-економічне явище, яке відображає раціональне використання ресурсів праці, задоволення потреб народного господарства в робочій силі, забезпечення належного рівня життя зайнятого населення, задоволення потреб працівників у підвищенні професійного рівня, у всебічному розвитку особистості.

Під зайнятістю населення розуміють діяльність спрямована для задоволення власних потреб, що приносить доход у вигляді заробітної плати.

В залежності від тривалості і режиму зайнятості виділяють такі форми, як:

1) повна зайнятість відображає діяльність працівника протягом повного робочого дня, тижня, сезону, яка приносить прибуток в нормальних для даного регіону розмірах.

2) неповну зайнятість населення являє собою зайнятість певної особи протягом неповного робочого дня або з неповною ефективністю, з неповною оплатою.

Залежно від сфери застосування праці виділяють основну і додаткову зайнятість, основна зайнятість проявляється, як діяльність в межах нормативного робочого дня, тижня за основним місцем роботи, а додаткова зайнятість відображається як зайнятість понад нормативний робочий час. Останнім часом все більшого розповсюдження набувають гнучкі і нестандартні форми зайнятості, гнучкі графіки робочого часу. До осіб, що використовують гнучку форму зайнятості відносять: надомників, працівників за викликом, тимчасових робітників (контрактників).

У II кварталі 2020р. в Ужгородському районі кількість працівників, які мали зайнятість неповного робочого дня (тижня), становила 2,4 тис. осіб, або 1,6% від середньої кількості штатних працівників, ще 3,7 тис. осіб (2,5% від середньої кількості штатних працівників) знаходились у відпустках без збереження заробітної плати.

За результатами обстеження кількість робочої сили віком 15 років і старше у I півріччі 2020р. становила 56,2 тис. осіб, з них у віці 15–70 років – 55,3 тис. осіб, що на 0,6% менше, ніж у відповідному періоді 2019р. У складі робочої сили, як серед осіб віком 15 років і старше, так і у віці 15–70 років, 89,8% належали до зайнятих осіб, а решта, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як безробітні.

До зайнятого населення, згідно із Законом „Про зайнятість населення” в Україні відносять громадяни: ті, що працюють по найму, приватні підприємці, військові, особи які проходять професійну перепідготовку[34].

За характером діяльності зайнятість може бути: на підприємства, робота за кордоном, військова служба, навчання в закладах освіти, виховання дітей та догляд за хворими.

Кількість працюючого населення Ужгородського району віком 15 років і старше становила 54,3 тис. осіб, з них у віці 15–70 років – 49,7 тис. осіб, що на 4,6 тис. осіб менше порівняно з I півріччям 2019р. У I півріччі 2020р. рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 49,8% населення відповідного віку, а серед осіб віком 15–70 років – 54,3%.

За галузевою належністю зайнятість поділяється на :

- зайнятість у сфері матеріального виробництва;
- зайнятість у сфері нематеріального виробництва й обслуговування;
- зайнятість в окремих великих галузях, наприклад, у промисловості, будівництві, сільському господарстві, на транспорті й зв'язку, у науці, мистецтві.

За соціальною складовою населення може поділитись на категорії зайнятості:

- робітники;
- службовці;
- управлінський персонал;
- фермери;
- підприємці.

Залежно від форми власності працівник може знаходитись:

- у державному секторі;
- у колективній власності;
- у приватній власності.

За територіальною ознакою: зайняті в окремих регіонах, економічних районах, населених пунктах, адміністративно-господарських і адміністративно-територіальних одиницях.

За статеві-віковою ознакою: чоловіки та жінки; молодь, особи середнього та похилого віку.

За стабільністю трудової діяльності зайнятість буває постійна, тимчасова й сезонна.

За легітимністю виділяють також формальну, неформальну й нелегальну зайнятість

Виділяють гнучкі форми зайнятості:

- зайнятість, пов'язану зі специфічним соціальним статусом працюючих;
- зайнятість на роботах із нестандартними робочими місцями та організацією праці (надомна праця);
- зайнятість за нестандартними організаційними режимами (нестандартний робочий день).

Під зайнятістю населення розуміють реалізація та задоволення власних потреб з отриманням певного доходу. В межах Ужгородського району на жовтень 2020 року функціонує 2662 підприємства, на яких працює 31607 зайнятих працівників та 30431 особи найманих працівників. Сферу зайнятих працівників відображено на рис.3.1.

Найбільша кількість економічного активного населення зосереджена в сільському господарстві. Значна частка, а саме 19 % населення Ужгородського району працює в оптовій і роздрібній торгівлі. Найменша кількість працюючих в науковій діяльності. (див.рис.3.1.) Більша частка економічного активного населення має повну зайнятість.

3.2. Соціально- економічні наслідки міграції населення

Залежно від узагальнених економічних наслідків міжнародної трудової міграції для країн-донорів і країн-реципієнтів, які поділяються за теоретичними моделями, мають реальні соціально-економічні наслідки, які охоплюють багато інших не зазначених моделями аспектів. Вони можуть бути різними залежно від країни імміграції або країн еміграції, включають позитивні і негативні наслідки, а іноді можуть бути суперечливими та неоднозначними.

До позитивних наслідків трудової міграції відносяться: підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок зменшення вартості робочої сили, збільшення кількості робочих місць через дешеву робочу силу, необов'язкова професійна перепідготовка кадрів, економія соціальних виплат покращення демографічної ситуації за рахунок збільшення населення у віці до 15 років, збільшення податкового збору за рахунок іммігрантів, збільшення кількості транснаціональних грошових переказів.

До негативних наслідків трудової міграції відносяться: негативний вплив іноземних працівників на оплату праці національних працівників, руйнування сімейних цінностей, зменшення податкового збору через відтік робочої сили за межі країни, швидке старіння трудових ресурсів.

В загальному залучення іноземних працівників досить позитивно впливає на ринок праці в країні. Зазвичай значна частина іммігрантів працюватиме в обробній промисловості, будівництві, готельному та туристичному бізнесі. В періоди економічного спаду за рахунок іммігрантів пом'якшується вплив кризи на ринок праці. Під час збільшення кількості іммігрантів вони виступають резервною базою країни. Найчастіше іноземні робітники заповнюють вакансії, котрі не користуються попитом у місцевого населення, виконують найбруднішу, найтяжчу, одноманітну і не престижну роботу.

На відміну від попиту на некваліфіковану іноземну робочу силу, який є періодичним та сезонним, попит на висококваліфікованих працівників, передусім у галузях високих технологій, постійно зростає через дефіцит відповідних кадрів.

В останній період часу виникає проблема в пошуку висококваліфікованих працівників, для вирішення цього питання залучаються іммігранти. Люди з вищою освітою становлять 35% іммігрантів працездатного віку у високо розвинутих країнах, і лише 6% в країнах – в країнах, що розвиваються.

Залучаючи закордонну робочу силу, держава, яка приймає робітників має вагомому економію на інвестиціях у людський капітал. Це стосується високо розвинутих країн, коли держава несе витрати на відтворення національної робочої сили протягом всього життя людини. До таких витрат відносяться компенсації виплат на освіту, медичне обслуговування, професійну підготовку та підвищення кваліфікації, пенсії за віком, інвалідністю, допомоги з безробіття та сімейні допомоги. Такі пільги не мають права отримувати іноземні працівники. Більшість українських працівників за даними Держкомстату України у 2018 р. (83,6%) працювали за кордоном нелегально, третя частина з них мала укладений трудовий договір, а інші працювали за усною

домовленістю. Трудовий договір з роботодавцем склали лише у 16,1% працюючих в приватних домогосподарствах, у сфері торгівлі цей відсоток склав 31,5% іммігрантів, на будівництві - 32,7%. З усіх працюючих лише 51,5% іммігрантів отримували соціальне страхування.

У багатьох розвинених країнах, передусім європейських, приплив іммігрантів дозволяє пом'якшити наслідки демографічної кризи, яка виникла внаслідок катастрофічного скорочення природного приросту населення та його старіння. Вже у 1960-х рр. у Норвегії, Швеції, Великобританії, Данії, Німеччині, Італії, Франції коефіцієнт відтворення населення став меншим за 1.

За прогнозами вчених до 2030 року в більшості європейських країн відбудеться демографічний процес «старіння нації». В той же час в Африці населення старше 65 років становить всього 3%, а в цілому у світі - 6%.

Але збільшення мігрантів завдає загрозу національної безпеки державі, яка їх приймає. Загострюється конкуренція на місцевих ринках праці та житла. В більшості європейських країн іммігранти утворюють цілі сектори тіньової економіки. В деяких європейських країнах створились національні угруповання мігрантів, які висувають певні вимоги, що суперечать законодавству країни в якій вони перебувають. На цьому фоні виникають вогнища соціальної напруги між місцевим населенням та іммігрантами, зростає ксенофобія та екстремізм, підвищується рівень злочинності. В останні роки на рівні з процвітаням наркоторгівлі збільшився бізнес на нелегальну міграцію. Щорічно транснаціональні злочинні спільноти незаконно перевозять біля 1 млн. нелегалів. За різними оцінками, щорічні доходи від контрабанди людьми коливаються від 6 до 10-12 млрд дол. США.

Витрати і вигоди приймаючої країни часто є дзеркальним відображенням позитивних і негативних наслідків міграції робочої сили для країн її експорту.

Неминучою проблемою країни постає питання втрати висококваліфікованих працівників. Втрати інтелектуального потенціалу посилюють диспропорції науково-технічного розвитку окремих країн. Проблема часто не лише у кількості, а в якості від'їжджаючих спеціалістів.

Від'їзд провідного наукового співробітника може паралізувати роботу цілого колективу. Ці втрати не надолужуються навіть за умови повернення мігрантів на батьківщину внаслідок ряду причин.

Найперше працюючи закордоном особи втрачають можливість професійного розвитку за здобутою освітою та кваліфікацією.

По-друге, маючи досвід роботи за кордоном його неможливо використовувати на батьківщині, тому що деякі закордонні дипломи не визнають дійсними, а також немає чіткого механізму використання набутих знань на практиці.

Значний вплив на ринок праці є еміграція населення. З однієї сторони, спостерігається значне зниження рівня безробіття, але з іншої в деяких регіонах спостерігається масовий відплив працівників певних професій: медиків, будівельників, водіїв тощо. Зазвичай мігрують найактивніші та найперспективніші верстви населення. Повернувшись на батьківщину деякі з мігрантів розпочавши за рахунок зароблених коштів власну справу надають робочі місця для населення.

Здебільшого значна частина заробітчан вкладають кошти у відкриття чи розширення власного бізнесу, це є малий та середній бізнес, розвиток торговельних підприємств, кафе, ресторанів, готелів. Мало хто вкладає зароблені за кордоном кошти у розвиток аграрного чи промислового виробництва. Тому, щоб розпочати таку велику справу потрібно мати значні інвестиції, які заробити за короткий проміжок часу неможливо.

Неоднозначно розцінюється і економічний ефект заробітків мігрантів. Перекази грошових коштів емігрантів збільшують державний бюджет країни. Економічний ефект від грошових потоків проявляється, як збільшення інвестицій в людський капітал, зокрема освіту і охорону здоров'я.

Але нажаль існує негативний вплив міграції на розвиток соціальної сфери. Працюючи за кордоном, мігранти не сплачують жодних компенсацій в казну країни. Однак мігранти, які повертаються, та члени їхніх сімей користуються за рахунок держави медичними та освітніми послугами.

Мігрантові, який втратив працездатність за кордоном, нараховується пенсія за віком чи по інвалідності. Таким чином, тягар соціальних виплат трудовим мігрантам та членам їх сімей несе країна-донор.

В наслідок виїзду людей працездатного віку в країні порушуються сімейні цінності через тривалу відсутність одного з подружжя, в наслідок цього роз'єднані сім'ї не планують заводити дітей, через це виникають негативні демографічні втрати. Негативний вплив на демографічну ситуацію країни відбувається, якщо емігрант не повертається в країну походження, а залишається в державі куди емігрував та намагається вивезти всіх членів своєї сім'ї в цю країну.

До негативних відносяться й соціально-психологічні наслідки трудової міграції: девальвація сімейних стосунків, труднощі у побудові міжособистісних відносин батьків і дітей, соціальне сирітство, емоційні розлади у емігрантів та їхніх родин, пияцтво, поширення споживацьких настроїв серед молоді, яка через батьківські грошові транші з-за кордону втрачає мотивацію до навчання і роботи.

Збільшення міграції негативно впливає на статус країни, поза як вона немає можливості забезпечити населення належними умовами та можливістю реалізувати свої знання на практиці. З боку приймаючих країн часто висувуються політичні та економічні претензії до країн еміграції, особливо у випадку значного припливу нелегальних мігрантів. В деяких європейських країнах намагаються застосувати жорсткі санкції щодо країн, які не перешкоджають незаконному виїзду своїх громадян до Європи. Надання економічної допомоги країнам, що розвиваються, часто ставиться в залежність від ефективності здійснюваних ними заходів щодо стримування нелегальної міграції. В Ужгородському районі спостерігається міграція в країни Європи (див. рис. 3.2.)

В Ужгородському районі спостерігається міграція населення в європейські країни та Сполучені Штати Америки, причиною цього стає кращий рівень життя.

3.3. Проблеми і перспективи вирішення безробіття

За статистичними даними, майже кожен четвертий громадянин Закарпатської області не може забезпечити необхідних потреб власної сім'ї. Ці та інші обставини спричинили масовий виїзд українців закордон у пошуках роботи та кращої долі.

На сьогоднішній день, на жаль, наші громадяни відносяться до категорії робітників з найменшим рівнем оплати.

Офіційні посередники найбільш активно працевлаштовують українських громадян на закордонні підприємства, які працюють у сфері транспорту та зв'язку (87,8% від загальної кількості працевлаштованих), будівництві (3,4%), рибному (4,2%) та сільському господарстві (1%)(див. рис.3.3).

Трудова міграція призводить до таких наслідків: втрата висококваліфікованих працівників, нелегальне працевлаштування за кордоном. Закордоном українці в основному займають нижчі за кваліфікацією роботи і в результаті цього отримують менші заробітні плати, а також не мають соціального страхування. Якщо в сім'ї обоє батьків виїхало закордон на роботи, дитина отримує статус «соціальної сироти».

Звичайно, це далеко не повний перелік негативних чинників трудової міграції населення, але в цих процесах можна виділити і позитивні сторони: це в першу чергу збільшення заробітної плати порівняно з вітчизняною, по-друге культурний розвиток особистості, по-третє збільшуються грошові перекази в Закарпатську область та Ужгородський район.

За 2019 р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 19,7 млн.дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу). Обсяг унесених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2019 р. становив 376,6 млн.дол. США, що на 13,9% менше обсягів інвестицій на початок 2019 р. та у розрахунку на одну особу населення складає 300,0 дол. США. З країн ЄС унесено 270,6 млн.дол. США інвестицій (71,8% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 106,0 млн.дол. США (28,2%). Інвестиції надійшли із 48

країн світу. Основними інвесторами є країни: Японія, Німеччина, Польща, Австрія, Нідерланди, США, Кіпр, на які припадає 71,0% загального обсягу. На підприємствах промисловості зосереджено 301,8 млн.дол. США (80,1). У транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності акумульовано 22,8 млн.дол. США (6,1%), операціях з нерухомим майном – 14,8 млн.дол. США (3,9%), тимчасовому розміщуванні й організації харчування – 13,4 млн.дол. США (3,6%), у сфері оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 10,1 млн.дол. США (2,7%).

Звичайно, для того, щоб подолати негативні наслідки трудової міграції, держава повинна приділити особливу увагу регулюванню зайнятості та соціальному захисту економічно активного населення. Все це можливо тільки за умов політичної та економічної стабільності в нашій державі, зокрема, створення сприятливого інвестиційного клімату дозволить суб'єктам господарювання, користуючись дешевим кредитом та пільговим оподаткуванням, впровадити та зберегти ефективні робочі місця, організувати професійну підготовку, профорієнтацію кадрів, стимулювати якісні зміни трудового потенціалу. За належної ринкової мотивації це дозволить не лише підтримувати та розвивати життєво необхідні гарантії зайнятості, а й знижувати рівень безробіття.

Щоб покращити ситуацію на ринку праці потрібно здійснити збільшення заробітної плати, створити соціальний захист працівників.

Зрозуміло, що підвищення заробітної плати економічно активному населенню можливе за рахунок додаткових грошових ресурсів.

Іншим джерелом зростання заробітної плати і доходів населення можуть стати антимонопольні заходи уряду, зменшення витрат на утримання апарату органів управління.

Таким чином, політика зайнятості має гарантувати соціальний захист населення шляхом забезпечення належних умов життя, регулювання заробітної плати, стимулювання нових місць і виплати допомоги безробітним тощо.

Звичайно, для найповнішого регулювання зайнятості необхідно вирішити суперечності законодавчо-правового, економічного, організаційного та соціального характеру.

Високий рівень регулювання зайнятості передбачає реформування законодавчо-правової бази на основі Конституції України, ряду доповнень до Кодексу законів про працю та Закону України «Про зайнятість населення», законодавчих і нормативних документів, що регламентують сучасну політику зайнятості відповідно до Конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці.

В сучасній державній системі щодо регулювання зайнятості відіграє механізм пільгового оподаткування суб'єктів господарської діяльності, що дасть можливість створити ефективні робочі місця, а отже і інформаційно-методичному та організаційному забезпеченню ефективності зайнятості. При цьому слід враховувати: конкурентну спроможність

Розрахувати витрати Фонду зайнятості на конкретні напрямки державної політики зайнятості можна після здійснення аналізу цих заходів дасть на виконання регіональних програм. Паралельно з європейськими державами місцева влада повинна створити правову базу з метою захисту прав наших громадян – заробітчан за кордоном.

Спеціалісти схильні вважати, що настав слушний момент для започаткування концепції національної міграційної політики. А поки що, на думку самих мігрантів, необхідно створити профспілку нового типу, яка б опікувалася захистом соціальних та правових інтересів українських заробітчан. Особливу увагу в першу чергу необхідно звернути на роз'яснення нашим громадянам діючих конвенцій і міжнародних угод, що закріплюють права і умови, на яких допускається використання робочої сили іноземців у країні перебування. Не всі наші співвітчизники ознайомлені зі своїми правами за кордоном та можливостями одержати допомогу громадських та державних установ, внаслідок чого і потерпають.

Реалізація основних напрямків розвитку трудового потенціалу в Україні забезпечить ефективне регулювання зайнятості та запобіганню трудової міграції населення.

Існує багато проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дають змогу об'єктивно оцінювати реалії безробіття в Ужгородському районі, до них належить:

- 1) недостовірні дані, щодо кількості безробітних, та їхнього бажання пошуку нового місця роботи;
- 2) статистичні дані не відповідають реальності через значну частку неофіційно оформлених працівників.

Велика кількість робітників працюють без офіційного працевлаштування, тому майже неможливо перевірити тих, хто отримує виплати по безробіттю й задіяний у тіньовій економіці. Враховуючи демографічну ситуацію, яка панує в регіоні, можна передбачити, що при нинішньому рівні створення нових робочих місць і природному прирості населення рівень безробіття в регіонах у майбутньому набуде ще більшої гостроти.

Основними напрямками вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів:

- захист внутрішнього ринку праці;
- особливі програми зайнятості населення;
- зниження податкового збору ;
- підвищення кваліфікації працівників;
- гарантувати виплату заробітної плати, яка повинна бути не нижче законодавчо встановленого мінімального рівня заробітної плати (з 1 січня 2020р. 4723 грн), не допускати затримання з її виплати, через що організувати постійний всебічний контроль з боку державних органів.

Наразі в районі спостерігається тенденція невідповідності кількості безробітних, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, кількості найнятих робітників, які скористалися послугами служби зайнятості. Гострою на сьогодні є проблема високої частки безробітних з вищою освітою. [13].

Останнім часом також постійно загострюється ситуація із зайнятістю молоді в Ужгородському районі. Частка молоді у загальній кількості безробітних досягла 30%. На мою думку, держава повинна проводити певні заходи для зниження рівня безробіття, а саме:

- вдосконалення нормативно-правової бази до міжнародних норм і стандартів;
- створення нових робочих місць у сфері малого та середнього бізнесу, так як він сприяє відродженню традиційних ремесл, народних промислів, кустарництва, розвитку туризму на Закарпатті;
- розвиток сільського господарства через вдосконалення системи збуту продукції;
- розвивати «надомний» бізнес, бо це значно покращить рівень зайнятості населення в Україні;
- створення «сімейних ферм» у сільській місцевості;
- перепідготовка безробітних, залучення їх до суспільних робіт.

Першочерговим завданням для зниження рівня безробіття в державі має стати реалізація виваженої економічної політики, зорієнтованої на зменшення рівня бідності та безробіття, підвищення частки оплати праці в структурі реальних доходів населення, забезпечення стабільного розвитку національної економіки. .

Сукупність цих заходів дасть можливість проаналізувати виконання регіональних програм, робити міжрегіональні порівняння, розрахувати витрати Фонду зайнятості на конкретні напрями державної політики зайнятості. Водночас державним органам влади необхідно якомога швидше створити відповідну правову базу з метою захисту прав наших громадян – заробітчан за кордоном. Запорукою вирішення проблеми безробіття є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед, у соціально-трудовій сфері.

Варто звернути увагу на оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому

прожитковий мінімум і подальше збільшення заробітної плати (з урахуванням інфляції). Це дозволить привести заробітну плату у відповідність з продуктивністю праці, скасувати фіктивні робочі місця, зменшити приховане безробіття

За професійними групами найбільший попит на робочу силу спостерігався на кваліфікованих робітників з інструментом (29,3% від загальної кількості заявлених вакансій), працівників сфери торгівлі та послуг (19,0%), робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (15,6%), а найменший – на кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (0,8%) і на законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) (3,9%)(див. ррис.3.4).

Запровадження запропонованих вище шляхів подолання безробіття значно покращить ситуацію зайнятості на національному ринку праці, що сприятиме поліпшенню як економічного, так і соціального рівня розвитку українського суспільства. Проблема безробіття є ключовим питанням сьогодення, насамперед у ринковій економіці країни. І якщо її не вирішувати, то неможливо налагодити ефективну діяльність економіки і рівень безробіття буде зростати.[6].

Для зниження безробіття потрібно проводити певні заходи: підвищення добробуту за рахунок особистого трудового внеску, підприємництва та ділової активності; надання відповідної допомоги по безробіттю, збереження робочих місць та перепідготовка осіб, які втратили роботу; здійснення ґрунтовної пенсійної реформи; сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства; організація спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів з метою працевлаштування випускників; розширення досвіду організації зустрічей із роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес; посилення координації міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості;

забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку духовної сфери, освіти, науки і культури.

Отже, запровадження таких заходів дасть змогу покращити ситуацію зайнятості на національному ринку праці, що сприятиме поліпшенню як економічного, так і соціального рівня розвитку суспільства в державі у цілому.

Для вирішення проблем безробіття треба докорінно змінювати політику зайнятості. Не можна сьогодні пасивно стримувати безробіття. Тільки цілеспрямоване активне підвищення рівня зайнятості населення на діючих і на новостворених високоефективних робочих місцях допоможе вивести економіку з безвихідного становища, дати простір розвитку ринкових і соціальних перспектив. Рівень безробітного населення відображено на рис. 3.5.

Динаміка безробітного населення в період з 2015 по 2020 роки не стабільна. В 2019 році спостерігається різке зменшення безробітних, що позитивно впливає на економіку району. Але на жаль за жовтень 2020 року в Ужгородському районі спостерігаємо різке збільшення безробітних осіб. За професійними групами, найбільше претендентів на одну вакансію було серед кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (51 особа), законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) (13 осіб), а найменше – серед робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (2 особи) та кваліфікованих робітників з інструментом (1 особа)

ВИСНОВКИ

За результатами даного магістерського дослідження можна констатувати наступне.

1. Переважну частину трудових ресурсів Закарпаття становить населення у працездатному віці. У складі робітників за межами працездатного віку понад 4/5 припадає на пенсіонерів. Ступінь їхньої участі в суспільному виробництві пов'язаний з потребами суспільного

господарства в робочій силі, досвіді конкретної особи, системою матеріального стимулювання, рівнем життя населення.

2. Сучасне виробництво зумовлює об'єктивну необхідність постійного підвищення якості робочої сили. Високий освітній рівень, широка загальна культура, глибока професійна підготовка і спеціальні знання, творче ставлення до роботи і свідомі дисципліна перетворюється в обов'язкову умову високопродуктивної роботи все більш широких верств працюючих. Зростає питома вага робітників з вищою та середньою освітою - 90% зайнятих.
3. Для подолання безробіття в Ужгородському районі Закарпатської області доцільним є проведення наступних заходів: розробити стратегію державної та регіональної політики щодо покращення зайнятості економічно активного населення; привести законодавчо-нормативні документи України у відповідність до міжнародних, зважаючи на євроінтеграційні процеси, які є активними в найзахіднішому Ужгородському районі; захистити внутрішній ринок праці, водночас долучивши до міжнародного ринку праці; забезпечити сприятливі умови для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності.
4. Важливим є для покращення зайнятості населення Закарпаття загалом та Ужгородського району, зокрема шляхом активізації розвитку сектору промислових виробництв із використання власних сировинних ресурсів, насамперед глибокої переробки лісосировинних ресурсів, які наразі вивозяться за кордон, в т.ч. за схемами тіньової економіки. Є, певно, некоректною пропагована орієнтація на розвиток в області переважно рекреаційної галузі. Вважаємо, що тільки комплексний розвиток усіх районів Закарпаття із раціональним використанням унікального потенціалу лісових, водних, мінерально-сировинних, земельних, кліматичних як для розвитку туризму і санаторно-лікувальної галузі, так і розвиток на базі власних природних ресурсах,

а також на давальницькій сировині промислового виробництва може призвести до най кращого використання економічно активного населення Закарпаття в цілому.

Джерела з Інтернету

452

Сторінка 37 з 40

21	https://revolution.allbest.ru/economy/00570628_0.html		1.25%
22	https://infopedia.su/9x12cb6.html	9 джерел	1.2%
23	http://ua.textreferat.com/referat-9372-2.html		1.19%
24	https://econ.bobrodobro.ru/55820	8 джерел	1.14%
25	http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/Economics/10_168453.doc.htm	22 джерела	1.08%
26	https://TextBook.com.ua/politekonomiya/1473451885/s-16?page=3		1.05%
27	https://www.bestreferat.ru/referat-110976.html	5 джерел	1.03%
28	https://mepr.gov.ua/files/docs/Reg.report/2017/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%...		0.95%
29	http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/107.03.pdf		0.94%
30	https://www.sites.google.com/site/nemodul/ep	2 джерела	0.91%
31	https://studfile.net/preview/5152640/page:9		0.87%
32	http://kiev.ukrstat.gov.ua/Docs/3.Zayniatist%20ta%20bezr%20-02.doc		0.81%
33	http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/2015/zb/dop/DOP_15.pdf	35 джерел	0.79%
34	https://studopedia.su/1_32962_bezrobltitya-sut-prichini-pokazniki-vidi.html		0.77%
35	https://lukyanenko.at.ua/_ld/2/230_-__.pdf	3 джерела	0.69%
36	https://www.BiblioFond.ru/view.aspx?id=665483	9 джерел	0.68%
37	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14756/1/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1%D1%8F%D0%BA.pdf		0.67%
38	https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Ekologiya/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%...		0.66%
39	http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/790.pdf	3 джерела	0.62%
40	http://dodiplom.ru/ready/127481	2 джерела	0.61%
41	https://docplayer.net/71569804-Prestizhnosti-profesiy.html		0.6%
42	https://www.BiblioFond.ru/view.aspx?id=826398		0.6%

43	https://ua-referat.com/%D0%97%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D1%	3 джерела	0.52%
44	https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya-serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf		0.52%
45	https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20151230_PROON/Report_Employment_KIIS_final_ukr.pdf		0.51%
46	https://ua-referat.com/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%	3 джерела	0.47%
47	http://www.univer.km.ua/doc/zbirniki/Zbir_2019_Statistichni_metodi_ta_informatsiy_ni_tekhnologii_analizu_sotsialno-ekonomicheskogo...		0.46%
48	https://studopedia.com.ua/1_41752_ponyattya-vidi-ta-formi-zaynyatosti.html		0.43%
49	http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8274/2/Socialna%20robota%202012.pdf		0.41%
50	https://otherreferats.allbest.ru/economy/00244624_0.html	5 джерел	0.41%
51	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/16652/1/%D0%94%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%		0.39%
52	https://mkrada.gov.ua/files/News/041019/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%...		0.34%
53	https://uadoc.zavantag.com/text/12880/index-1.html		0.3%
54	https://studfile.net/preview/5012869/page:15		0.29%
55	http://oblrada.dp.ua/user/files/pr_strategija.doc	5 джерел	0.28%
56	https://fr.slideshare.net/Snp_vn_ua/2020-26788256	21 джерело	0.26%
57	http://global-national.in.ua/archive/6-2015/15.pdf	2 джерела	0.24%
58	https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000098/98556.pdf	2 джерела	0.24%
59	http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/804.pdf		0.24%
60	http://dodiplom.ru/ready/55257	16 джерел	0.23%
61	https://eprints.kname.edu.ua/39479/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%...		0.21%
62	http://eprints.zu.edu.ua/10695/1/54.pdf		0.21%
63	http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3031		0.19%
64	http://bukvar.su/gosudarstvo-i-pravo/page,6,185379-Realizaciya-gosudarstvennoi-politiki-sodeystviya-zanyatosti-na-priemere-		0.17%

65	http://www.TNU.in.ua/study/refs/d133/file1223595.html	7 джерел	0.13%
66	http://karpatamu.org.ua/monastyri-cerkvi.html		0.13%
67	https://studfile.net/preview/9701626/page:6		0.1%
68	https://www.apteka.ua/article/525932		0.1%